

FOTO MICHAEL DANDRIEUX

Druk som æstetik

Fest fylder meget i unges fællesskab. Hvis festkulturen skal give flest gode oplevelser, har mange unge brug for at lære at håndtere alkohol til fest. Det er der, hvor forebyggelsen skal sætte ind.

AF JAKOB DEMANT

Forebyggelse af unges overdrevne alkoholforbrug har trange kår. I Danmark er alkohol accepteret i en ganske udpræget grad blandt både forældre og unge (4, 6, 7). Det er derfor meget svært at vinde genhør, når der argumenteres for, at forældrene skal tage dette problem seriøst (5). Det betyder, at kommunikation om, at unge skal holde igen med at drikke, kan virke utroværdig i skyggen af forældrenes mere eller mindre udprægede naturalisering af alkoholen. Samtidig er det svært for forældrene at regulere deres børns drikkepraksis, fordi det foregår sammen med vennerne (2). Forældrene har med andre ord ofte en fornemmelse af, at hvis de begrænser deres børns rammer for at drikke, så begrænser de også samtidig deres børns sociale netværk. Derfor må vi forsøge at tænke uden for rammerne, når vi skal kommunikere til

de unge om alkohol. I det følgende vil jeg diskutere, hvordan det kan være fordelagtigt at tage fat i nogle aspekter af alkoholbrugen, som ikke umiddelbart hænger sammen med det risikobetonede, men som i højere grad hænger sammen med de unges egen opfattelse af, hvad der kan gøre en fest dårlig. Jeg anvender den franske teoretiker Michel Maffesolis perspektiv på neo-tribes og æstetik til at se på resultaterne fra en større undersøgelse af unge og alkohol i aldersgruppen 14-16 år. Artiklen baserer sig derved på en undersøgelse af 37 fokusgrupper med unge mellem 14 og 16 år, i alt 150 deltagere, som er rekrutteret fra skolekasser og venskabsnetværk. De er blevet interviewet om drikkepraksis, fester, venskaber og forældres regler.

Neo-tribes: smag for fællesskabet

Michel Maffesoli beskriver det moderne samfund som et, der i højere

og højere grad kan beskrives ved hjælp af de former for smagsfællesskaber, som vi deltager i. Maffesoli prøver med begrebet neo-tribes at beskrive, hvad det er for nogle relationer og netværk, som vi er blevet mere afhængige af. Neo-tribes eller ny-stammer er en beskrivelse af et samfund, som er formet af mange små og skiftende fællesskaber, der alle er organiseret omkring en smag. Disse fællesskaber bryder med den vanlige forståelse, idet de ikke er kendetegnet ved at være stabile, men netop mere flygtige og foranderlige. Fællesskabets smag kan være en meget tydelig stil, som det fx er for unge, der er goth eller hip-hop'ere. Det vigtige ved neo-tribes er, at disse former for fællesskaber alene er skabt og vedligeholdt igennem vores gensidige tiltrækning. Der er med andre ord ikke som sådan et formål eller en hensigt med fællesskabet, men dets deltagere dyrker alene hinandens selskab for

dets egen skyld. Den følelsesmæssige tiltrækning til hinanden, der fx opstår under festen, bliver kommunikeret igennem en særlig stil eller æstetik. Fællesskaberne bliver sjældent holdt sammen af et formål, men alene igennem den nydelse, det giver at deltage i dem. Derved er fællesskaberne ikke baseret på en ydre værdi eller en formuleret mening. Denne orientering omkring fællesskabets egen æstetik udfordrer på mange måder de samfundsmæssige normer, fordi stilen bliver afgørende for, hvordan de unge handler i forhold til hinanden.

Jeg argumenterer i lyset af det ovenstående for, at det, der for de unge bliver opfattet som risikobetonet, er de praktikker, der på den ene eller anden måde kompromitterer denne fælles stil. Dette perspektiv kan måske hjælpe os til at skabe en diskussion om alkohol, som de

unge vil være mere lydhøre over for, netop fordi den tager udgangspunkt i det, som de sætter pris på i forbindelse med festen. Hvis vi anvender en sådan beskrivelse af unges festenskaber, bliver det måske ved første øjekast meget svært at se, hvordan man kan appellere til de unges moral. For de unge er det netop lysten alene, der skaber festen, hvilket gør, at de er meget lidt moralske. Men i det følgende vil jeg vise, hvordan festens amoralske rum faktisk i ganske høj udstrækning kan være udgangspunkt for en ny tilgang til at forstå, hvordan de unge kan lære at beskytte sig selv imod de risici, som overdrevent alkoholforbrug indebærer.

Teenage-festen

Når teenagere går i 8.-9.klasse, sker der en række markante forandringer i deres fritidsverden (2). Det mest

markante er, at de begynder at interessere sig for at gå til fester. Festerne er på sin vis blot en forandring af de sociale netværk, som unge har indgået i tidligere, men de er også noget helt nyt. Tidligere mødtes de unge med deres venner til hyggeaftener, fødselsdage eller bare efter skole. Nu bliver festerne et vigtigt supplement. De fester, som unge går til, er i ganske høj grad opbygget omkring deres vante venskabsnetværk. Hvor man tidligere mødtes med sine få bedste venner, er festerne en ny måde at være sammen med venner på; man mødes med mange flere, mange man ikke kender nær så godt, og man er i langt højere grad sammen i kønsblandede grupper. Festerne er også noget nyt, fordi de markerer, at de unge skaber deres helt eget rum, hvor de i overvejende grad selv bestemmer. Til festerne orienterer de unge sig efter et køns-

FOTO MICHAEL DANDRIEUX

spil, de drikker alkohol og er derfor - i modsætning til mange af de fritidsaktiviteter, som de ellers deltager i - selv med til kreativt at skabe festens rum. Det betyder imidlertid ikke, at de unge ikke længere mødes med deres venner til hyggeaftener eller går til sport. Men deres fritidsverden er blevet udvidet og i ganske høj grad orienteret mod det nye, nemlig festerne.

Danske teenagere begynder ofte at gå til privatfester i 8. og 9.- klasse. I disse år er det et fåtal, der går i byen. De unge beskriver festerne attraktion på mange forskellige måder. Men noget af det, som er centralt, er, at festerne er deres helt eget rum. Her kan de være sammen uden at skulle forholde sig til andres - forældres, klubmedarbejderes, skolelæreres m.v. - krav om, hvordan de skal opføres sig, så længe de ikke overskrider de rammer, som fx forældrene har sat for festen. De unge oplever med andre ord festen som et sted, hvor de kan være sammen alene for at dyrke sig selv og deres sociale relationer. Privatfesten er på mange måder unik for den danske ungdomskultur, fordi den fordrer forældrenes accepterende tilgang til alkohol og den nordiske kulturs orientering imod at holde fester hjemme. Netop privatfesten er derfor på mange måder et unikt rum for at forsøge at regulere de unges forhold til alkohol, fordi den er afgrænset rumligt og tidsmæssigt til hjemmesituationen. Lad os først se på, hvad de unge siger om festen. Her et uddrag fra en fokusgruppe med 8. klasseelever:

Felicia: *Man kan godt sidde til sådan en rigtig god fest, hvor der er rigtig mange, man kender, og bare sidde og 'yes yes', for det er bare lykken.*

Britt: *Man føler sig også lidt mere... man føler sig også på en eller anden måde godt tilpas i selskabet.*

Festen kan på mange måder beskrives som et neo-tribalt fællesskab. Et socialt rum, som er tomt for andet end selve tiltrækningen til hinanden.

Det er centralt at hæfte sig ved dette lystbaserede aspekt, fordi alkoholforskningen kan være tilbøjelig til at se på festerne som (alene) en form for socialisering til voksenlivet. Den gode stemning til festen, og tiltrækningen til venner og dyrkelse af romantiske relationer er vigtige, hvis vi skal forstå, hvordan de unge drikker til festen. Hvis vi kort fastholder blikket på festen som en neo-tribe, kan vi fra statistiske undersøgelser se, at de unge, der fester meget, skaber sig et relativt stort netværk af venner, som går på tværs af skoleklasser, og som ofte også overskrider aldersgrænser. Disse netværk betragtes ofte som stærke af de unge, fordi de er baseret på de ofte intense oplevelser, som de har haft sammen til festerne. Det er oplevelser, som er konstituerende for deres fællesskab, fordi de er eksklusive for dem, der var til stede, og som yderligere virker identitetsgivende, fordi det er oplevelser, hvor de unge måske i højere grad har eksperimenteret med deres sociale roller.

Et af de helt centrale aspekter ved de unges fester er alkoholen. Bruugen af alkohol er en måde at kommunikere den gensidige tiltrækning til hinanden, som foregår til festen. Det kan ske igennem den begivenhed, som alkoholen kan skabe - fx at brække sig, som forklaret nedenfor - eller mere stilfærdigt, når man byder hinanden nogle af sine drikkevarer for at tilbyde den anden at komme i samme stemning som en selv. Når man byder hinanden på alkohol, er der selvfølgelig tale om et drikkepres, men en central del af en sådan handling må i lige så høj grad ses som en måde, hvorigennem man bruger den fælles brug af alkoholen til at vise, at man på samme måde forpligtiger sig imod det gensidige fællesskab. Derigennem bliver alkoholen - i maffesoliske termer - en æstetik, som de unge bruger til at bekræfte hinanden i, at deres måde at være sammen på er rigtig. Her et

eksempel på, at det at brække sig kan være en form for æstetik:

Per (8. klasse): *Der hvor jeg sådan begyndte at gå til privatfester (...), der var sådan to måneder eller sådan noget, hvor Jens brækkede sig hver ... hver festdag sådan. Det er bare ulækker mand. Vi har en hjemmeside med billeder fra vores fester. I kan jo tjekke den ud, hvis I har lyst. Der er et billede, hvor Jens han ligger sådan og har det dårligt... hvor folk har tegnet på ham og sådan noget.*

Det at Jens jævnlige brækkede sig til festerne har været med til at gøre deres neo-tribale festnetværk stabilt: Det har været en del af den stil, som de har relateret sig til hinanden på, både når de har været til fest og efterfølgende i skolen, hvor billederne har fastholdt deres tribe.

Den smukke fest som regulering

Hvis vi går et skridt videre i forhold til regulering af fuldskenen, kan vi igennem det maffesoliske perspektiv se et par logikker, som peger i hver sin retning. På den ene side ser vi, hvordan drikkeriet som æstetik får de unge til at lukke sig af imod omverdenens opfattelser af begivenhederne. En begivenhed som at brække sig bliver en stil, der er med til at fastholde den løse fest-neo-tribe, således at der opstår en mere stabil og venskabslignende forbindelse mellem festdeltagerne. Som sådan bliver drikkeriet en stil, der forbindes med handling; man handler ud fra sin stil. Stilen er ikke blot noget ydre med en måde at handle på over for de andre. Drikkeriet man ikke, viser man nemlig, at man ikke har forpligtiget sig til fællesskabet og derfor vil glide ud af dette på længere sigt. Ved at de unge forholder sig til hinanden igennem den stil, der er fremherskende til deres fester, lukker de også samtidigt af over for den moralske fordømmelse, som (voksenkulturen) møder deres stil med. Det, at voksne stiller sig negativt over for deres handlinger (i det omfang, de gør dette), har ikke

indflydelse, så længe de er *inden* for fællesskabets rammer. Deres stil bliver således samtidig en etik, fordi de – mere eller mindre udpræget – relaterer sig til hinanden igennem deres stil og således i fest-situationen ikke accepterer de voksnes normative påbud om en anderledes handling.

På den anden side åbner denne æstetikens etik for nye måder at gribe ind i fuldskabskulturen på. I beskrivelsen af festen som æstetisk ritual ser vi netop, at den enighed, som findes omkring forbrug og samværsmåder, er en måde at kommunikere til de andre, at man forpligter sig på fællesskabet. De unge skaber en særlig stil, hvor det at drikke er afgørende, fordi det både opbygger den aktuelle stemning af fest, og fordi det derigennem giver de unge mulighed for gensidigt at vise, at de deler opfattelsen af at sætte pris på hinandens selskab. De unge kommunikerer med andre ord deres gensidige følelsesmæssige til-

trækning til hinanden igennem festens kollektive samværsform. De fleste hændelser, som sker til festen, er med til at bidrage til den gode stemning, netop fordi de er konstituerende for fællesskabet både under og efter festen. Når de unge skal beskrive deres fester i interviews, er det derfor heller ikke så overraskende, at de nævner relativt få negative oplevelser fra festen. Festen bliver god, fordi der er et kollektivt arbejde for at skabe en god stemning. Det er netop dette kollektive arbejde på at skabe en god stemning, der er altafgørende for, om de unge har opfattet festen som god. I forebyggelsessammenhæng kan vi betjene os af deres kollektive forpligtigelse over for den gode fest.

Fest og forebyggelse

Det kan derfor være frugtbart at tage udgangspunkt i det, som de unge bekymrer sig om – nemlig fællesskabet til festen og i venskabet – i

forhold til at få dem til at være mere lydhøre i diskussionen af alkoholens betydning. Sådant en diskussion af festen bør derfor tage udgangspunkt i det positive ved festen og diskutere den stil, som de pågældende praktiserer i netop deres specifikke grupper. Det bliver derfor spørgsmål som fx: Hvad er det for en drikkestil, og hvor bliver drikkestilen begrænsende for at skabe den gode fest? De unge beskriver i vores undersøgelser, at det, som de synes kunne være mest ødelæggende for festen, var tilfælde, hvor der var nogle der kom i slagsmål, nogle der ødelagde noget, nogle der sagde noget upassende til venner, eller som gjorde romantiske tilnærmelser til de forkerte. Disse aspekter er centrale, fordi de netop er nedbrydende i forhold til det, som de synes er det vigtigste, nemlig at opnå den rigtige stemning til festen og mellem vennerne, der er der. Festen bliver for de unge en æstetik, fordi den bliver det fælles projekt for

FOTO MICHAEL DANDRIEUX

JAKOB DEMANT
ADJUNKT, PH.D., CRF

deres samstemning af stil. Man kan måske lidt karikeret tale om 'den smukke fest'. Hvis man som forebygger vil arbejde med udgangspunkt i 'den smukke fest', så er det imidlertid vigtigt, at man gør sig en række forudsætninger bevidst. For det første vil en kommunikation, der tager udgangspunkt i 'den smukke fest', i stort omfang rette sig imod dem, der allerede fester. Og derfor imod dem, der allerede har erfaringer – positive som negative – med alkohol. Derfor er det helt centralt, at man ikke forsøger at skabe en diskussion om 'den smukke fest' i fx en skoleklassesammenhæng, hvor en del elever netop *ikke* deltager i festmiljøet. Ved at tage en diskussion i et sådant forum, vil man i nogen udstrækning være med til at fordoble det drikkepres, der allerede eksisterer på de ikke-drikkende for at søge imod de våde fællesskaber til festerne (2). Denne form for diskussionsoplæg må derfor i højere grad rettes imod de sammenhænge, hvor de unges neo-tribale festfællesskaber allerede er samlet. Det kan fx være i ungdomsklubben, på tværs af klasser i skolen eller måske mest lige for: Når forældrene har deres børn og venner hos sig. Anvendelsen af ung-til-ung undervisere kan også tænkes at være positive i denne sammenhæng, da det formentlig vil være ret ligetil for dem at indgå i en dialog, som tager udgangspunkt i den gode teenage-fest – som de selv ikke er så langt fra.

En del af det norske forebyggelsesmateriale Fryspunkt tager udgangspunkt i de positive oplevelser til festen og har anvendt ung-til-ung undervisere (3). Materialet består af en række forskellige former for information om alkohol til unge. Men i relation til den her diskuterede problematik omkring festerne er det især en serie billeder og diskussionsoplæg, der er interessante: De unge bliver opfordret til at forholde sig til, hvor alkoholen bliver for meget, og hvor de derfor skal holde op med

at drikke, for at festen ikke skal gå fra at være god til at blive dårligere. Fryspunkt baserer sig på tankegangen om 'motivational interviewing', der forsøger at få den interviewede person til at reflektere over, hvordan han/hun ønsker situationen og relationen i forhold til den faktiske situation, som den falder ud. Hvis vi ser nærmere på erfaringerne med Fryspunkt fra Ribe Amt (1), er det især aspektet omkring festen, som de ca. 950 elever, der har deltaget i programmet, fandt interessant. 56% af eleverne udfyldte et spørgeskema inden programmet og 34% efterfølgende. 80% af eleverne mente, at de havde lært 'noget' i forhold til at have kontrol, når de drikker alkohol. Hvis vi igen skal vende tilbage til Maffesoli i lyset af resultaterne fra evalueringen af Fryspunkt, så er der et perspektiv, der særligt rejser sig. Maffesoli peger på, at man må iagttage neo-triben eller gruppen som den centrale aktør, fordi den enkelte mere eller mindre forsvinder i fællesskabets stil, når han eller hun søger fællesskabets gensidige tiltrækning. Derfor bliver fællesskabets stil dominerende i forhold til at forstå, hvordan man handler. Dette viser sig særligt der, hvor fællesskabet fejrer sig selv – nemlig til festen. Den gensidige forpligtigelse over for dette fællesskabs enhed bliver derfor også meget vigtig for de unge. Derfor bliver de sociale konsekvenser ved at komme til at ødelægge en stemning eller tilstand til festen så meget desto mere væsentlige for de unge. I lyset af dette vil det være interessant at forsøge at udvikle måder, hvorpå man kan diskutere den perfekte fest med de unge. Fryspunkt giver nogle retningslinjer, som allerede arbejder med det kollektive ved at inddrage fester og venner som centrale omdrejningspunkter. Men dette perspektiv kunne måske udvides ved at rette diskussionen direkte imod de relevante neo-tribale festnetværker og mindre imod hele skoleklasser?

Den centrale erfaring fra mine

egne undersøgelser af de unges fest og alkoholkultur samt Maffesolis pointer er i denne sammenhæng, at det centrale kardinalpunkt i en kommunikation omkring de unges alkoholvaner til fester er at starte med at acceptere, at de unge har festen så kær, og at man derfor som forebygger må fokusere på at skabe den gode fest – og netop ikke på at reducere antallet eller omfanget af festerne. Det drejer sig med andre ord om at hjælpe de unge til at håndtere alkoholen til festen, så det helt unikke sociale, der skabes i denne sociale 'setting', kan få lov til at blomstre. Det handler om at hjælpe med at løse den gordiske knude i den danske ungdomskultur, hvor festkultur er blevet til fuldskabskultur; en sammenknytning der implicerer, at festerne er blevet ensrettede imod én særlig form for samvær, der i ganske høj grad udelukker alt det, der ikke passer ind i fuldskabskulturen. ■

LITTERATUR

1. Center for Misbrug i Ribe Amt og GODA. Undervisningsprogrammet Fryspunkt - en undersøgelse af Fryspunkt i Ribe Amt i månederne januar-marts 2005. 1-22. GODA - Foreningen for Gode Alkoholdninger & Center for Misbrug i Ribe Amt. 2005.
2. Demant, J.: Liquid Socialities. Approaches to Youth's Alcohol Experiences. Ph.D., University of Copenhagen. 2008.
3. GODA. Fryspunkt Metodik. <http://www.fryspunkt.dk/Methodik.60.0.html> . 2008.
4. Gundelach, P.: Unges alkoholforbrug. I: Unge, fester og alkohol, Järvinen & Gundelach red. Akademisk Forlag, København. 2006.
5. Järvinen, M. and Østergaard, J.: Governing Adolescent Drinking, Youth and Society. 2008.
6. Järvinen, M. & Gundelach, P.: Alkoholens lethed og tyngde. I: Unge, fester og alkohol, Järvinen & Gundelach red. Akademisk Forlag, København. 2006
7. Järvinen, M. & Gundelach, P.: Teenage Drinking, Symbolic Capital and Distinction, Journal of Youth Studies 10 (1): 55-71. 2007.